

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Služnost stanovanja (§§ 521. in 504. obč. drž. zak.).

S tožbo de praes. 26. marcija 1891, št. 4921 zahtevala je M. B., da naj toženka (njena mati) iz hišice, v kateri ima ona po kupni pogodbi z dne 16. februvarija 1884. l. pravico stanovati do svoje smrti, odstrani svojo sestro M. K., potem svoje otroke Franca, Gašperja in Ano D. in da naj povrne pravdne stroške. Glede Ignacija D. izrekla je tožiteljica uže v tožbi, da sme slobodno ostati pri materi za potrebno postrežbo.

Mestno del. okrajno sodišče v Celji je zavrnilo tožbeno zahtevo iz naslednjih razlogov:

Prepirno je v tej pravdi le, ima li tist, kdor si izgovori služnost stanovanja, samo zase pravico stanovati, ali pa je upravičen, da ima pri sebi tudi druge osebe, sosebno bližnje sorodnike. Po §-u 521. v zvezi s § 505. obč. drž. zak. sme upravičenec rabiti služčo stvar svojemu stanu, obrtu in domači potrebi primerno. Ako je mati v svoje stanovanje vsprejela svoje otroke, kakor zahteva njena domača potreba in korist gospodinjstva, tako ni žalila tožiteljčine lastninske pravice ter ni prekoračila mej svoje pravice. Ako pogodba govori, da si je toženka izgovorila pravico stanovanje »zase«, vender ni smeti izvajati iz teh besed to, kar izvaja tožiteljica, nego te besede pomenijo le toliko, da ima ona glede te hišice izključivo pravico stanovanja, da ne sme morebiti tudi tožiteljica rabiti te hišice. Ker je tožbeno zahtevo smatrati za neločljivo celoto in ker ona uže iz teh razlogov ni utemeljena, bilo je odbiti jo.

Apelacijskim pritožbam tožiteljice je ugodilo višje dež. sodišče v Gradci ter z rabsodbo z dne 30. oktobra 1891, št. 9299 rabsodilo tako: Tožena A. D. mora iz hišice, v kateri ima ona po kupni pogodbi z dne 16. februvarija 1884 pravico stanovanja do svoje smrti 1. odstraniti sestro M. K. nepogojno ter tožiteljici povrniti tretjino stroškov I. in II. instance; 2. odstraniti tudi Franca, Gašperja in Ano D. ter povrniti še dve tretjini stroškov I. in II. in-

stance, a to le tedaj, ko bi tožiteljica storila glavno prisego, da ni res, kolikor ve in se spominja, da bi si bila toženka takrat, ko se je dogovorila pogodba, ki je bila potem zapisana dne 16. februarija 1884, pridržala pravico, da smejo njeni otroci stanovati pri njej ter da je tožiteljica privolila z besedami: »Ne bodete nikoli slišali, da bodem otroke gonila od Vas.«

Razlogi.

Tožiteljica trdi, da izkorišča toženka pravica stanovanja proti pogodbi in zakonu. Po splošnjem pravilu §-a 484. obč. drž. zak. je dogovorjeno pravico smatrati za služnost rabe, tako da naj služi stanovanje le potrebam toženke same, le za njeno osebo. Toženka pa trdi, da si je pri ustnem dogovoru glede kupne pogodbe pridržala pravico, da sme imeti svoje otroke pri sebi. Ta določba ne nasprotuje pisani pogodbi, nego njo dopolnjuje ter bi bilo iz nje moči posneti pravno voljo strank. Določba §-a 887. obč. drž. zak. nikakor ne brani, da ne bi smel sodnik ozirati se na tako posebno določbo. Zategadelj bilo je dopustiti glavno prisego, ker se je dokaz po pričah ponesrečil. Glede sestre M. K. pa tudi iz trditev toženke same ni moči posneti nikakeršnega razloga, ki bi lahko opravičil njeno zahtevo, da bodi ta sestra pri njej. Toženka sama ne more tajiti, da se jej je pravica stanovanja prepustila v prvi vrsti le za njeno osebo, ker je baje sama odločno zahtevala, da morajo tudi otroci ostati pri njej. Da bi si bila takšno pravico pridržala tudi glede svoje sestre, toženka niti trdila ni. A tudi ni etičnega razloga za to, da bi morala M. K. biti pri toženki. Ima svoje imetje M. K.; za njo postavljen je kurator, ki mora skrbeti za njeno odgojo, in tudi je nima toženka zastonj pri sebi. V tem pogledu bilo je tožbeni zahtevi ugoditi nepogojno. Glede stroškov bilo je uvaževati, da obsega tožbena zahteva dva dela, rekše naj odstrani toženka svojo sestro in — svoje otroke. Obravnava o tem, mora li toženka odstraniti tudi svoje otroke, bila je obširnejša ter je bilo po tem merilu priznati, oziroma deliti stroške I. in II. instance.

Najvišje sodišče potrdilo je z razsodbo z dne 29. decembra 1891, št. 13831 prvo razsodbo ter izreklo, da mora tožiteljica povrniti toženki tudi stroške III. instance.

Razlogi.

Kupne pogodbe ad I. § 3., po kateri je prodala toženka tožiteljici svoje posestvo pod vlož. št. 3 kat. obč. A. in večji del svojega premoženja imetja, določuje, da si je toženka izgovorila preživitev in sicer za stanovanje hišico zadej in podstrešje nad hišico. Ta pravica je služnost stanovanja. Po §-u 521. obč. drž. zak. sme ona to hišico uživati za svojo potrebo in po §-u 504. obč. drž. zak. sme ona izkoristiti to pravico svojemu stanu, obrtu in domači potrebi primerno. Zaradi tega njene pravice ni moči omejiti tako, da bi toženka sama smela tam stanovati, ne tudi njena družina. Ko bi bili stranki hoteli to pravico omejiti, bili bi morali to v pogodbo zapisati, a to se ni zgodilo. V hišici stanujejo sedaj otroci toženke: Franc, Gašper, Ana in I. D., potem njena sestra M. K. Toženka ima po zakonu dolžnost, da vzgoja in vzreja mladoletna Gašperja in Ano D. Da pa stanujeta tudi polnoletna Franc in Ignac D. pri materi, to pospešuje gospodarsko korist rodbine; na ta način je tudi materi zagotovljena potrebna pripomoč v gospodinjstvu ter postrežba v starosti in bolezni. Glede njene sestre omeniti je, da je ta nema in bedasta, da ne bi nikjer našla boljše postrežbe, nego pri njej. Glede na bližnje sorodstvo je pač umevna potreba, da njo hoče toženka imeti pri sebi; ne glede na to je pa tudi toženka v pogodbi št. 2 ad II., katera je bila nadvarstveno potrjena, obljubila, da bode imela sestro v svojem stanovanji pri svoji mizi ter da bode skrbela za njeno perilo in obleko. Da dobiva toženka za to vsak mesec prav majhen znesek treh gld., to je brez pomena, ker vprašanje je le, sme li imeti toženka svojo sestro v svojem stanovanji ali ne. Da bi bile vse te osebe še le po pogodbi A ad I. prišle v stanovanje toženke, tožiteljica niti trdila ni, a tudi ni verjetno, ako se pomisli, da je toženka za časa pogodbe s svojo rodbino živela na posestvu, katero je tožiteljica od nje kupila, in tudi iz pogodbe, katero je sklenila toženka l. 1885 s kuratorjem bedaste M. K., razvidno je, da je ta uže več let poprej stanovala pri svoji sestri. Ako pa so bile vse te osebe uže poprej v toženkini hiši, smele so tudi še po pogodbi ostati; samo ob sebi je umevno, da bi se bila morala protivna določba zapisati v pogodbo. Zategadelj je bilo tožbeno zahtevo povse in nepogojno zavriniti, kar je storil uže prvi sodnik. Izrek glede

stroškov utemeljen je v določbah §§ 24. in 26. zakona z dne 16. majnika 1874. št. 69 drž. zak.

Dr. J. Hrašovec.

b) Pravica do kavcije v gotovini mine, če se kavcija porazumno zastavno-pravno zavaruje; tožbi zoper hipotekarnega dolžnika so potem pogoj likvidne povračilne tirjatve.

Tožitelj Adolf P. je zahteval, da mu je toženka Helena R. kot zemljeknjižna lastnica posestva vlož. št. 77 kat. obč. T. dolžna iz zastavne kavcijske listine z dne 12. decembra 1889 plačati zastavnopravno na rečenem posestvu vknjiženo, v njeno plačilno obljubo prevzeto varščino 300 gld. s 5% zamudnimi obrestmi od 19. januarija 1891 ter pravnimi stroški vred.

Deželno sodišče v Ljubljani je z rzsodbo z dne 4. julija 1891, št. 5097 ugodilo tej tožbeni zahtevi, razun da je odbilo zahtevo glede zamudnih obrestij, vse to iz razlogov:

Iz kavcijske listine z dne 12. decembra 1889, iz rzsodbe z dne 30. decembra 1889 in višjesodne odločbe de intim. 10. dec. 1890 in iz izročilne pogodbe z dne 31. oktobra 1890 je razvideti nastopno: Janez R., posestnik vlož. št. 77 kat. obč. T. je tedaj, ko je njegova hči Antonija R. nastopila službo natakariče na račun pri tožitelji Adolfu P., le-temu obljubil, da bode jamčil za vse pogreške, škode in računse pomankljaje, nastavše iz tega poslovanja njegove hčeri največ do 300 gld. gotovine do 12. marcija 1890. l. v roki tožiteljevi, podelivši mu ob jednem pravico, da sme varščino sodnim pôtem iztirjati, in dovolil je tudi tožitelju vknjižbo zastavne pravice do teh 300 gld. pri rečenem posestvu, kar se je tudi na podlogi tusodnega odloka z dne 17. decembra 1889 dovršilo; Adolf P., je, poslužujoč se te pravice, proti Janezu R. nastopil pravno pot in zato se je naložilo le-temu, da mora plačati teh 300 gld. tožitelju; Janez R. pa je izročil to hipotekarno posestvo z vsemi vknjiženimi bremenii vred svoji drugi hčeri Heleni R., denašnji toženki, katera je to, sedaj vtoževano svoto tudi izrecno prevzela v svojo obljubo. Kot hipotekarna toženka mora torej Helena R. jamčiti za vse dolgove prejšnjega posestnika, kateri se drže posestva, torej tudi za kavcijsko svoto 300 gld., in to tem preje, ker sama ne prereka te dolžnosti, nego se zgol zagovarja, da je rečeno svoto tožitelju pla-

čati le tedaj, kedar se z računom dožene, da je po poslovanji sestre Antonije R. nastal kak primankljaj, odnosno kaka škoda, da se pa to dosedaj še ni zgodilo, ker ni še bilo konečnega računa med Antonijo R. in Adolfom P. Toda ta zagovor je ničev uže zato, ker se v prilogi G ad III. nahaja račun, kateri je odobrila Antonija R. A tudi brez tega ne bi mogel veljati ta zagovor, kajti tožitelju pristojna vknjižena pravica, da sme obljubljeni kavcijo iztirjati, ako je ne bi v postavljenem roku položili Janez R. ali pravni nasledniki njegovi, in sicer iztirjati pravnim pôtem, kar se je po glasu prilog B in C tudi ugodilo tožitelju po volji. Toženko, kot hipotekarno posestnico zastavljenega posestva, odnosno pravno naslednico Janeza R. je torej po §-u 802. obč. drž. zak. obsoditi, da mora tožitelju plačati 300 gld. zastale kavcije. Tožbeno zahtevo glede zamudnih obrestij pa je bilo zavrniti, ker tožitelj le to zahteva, da se položi kavcija, a ne trdi, da je bil upravičen rabiti jo in imel zaradi nepoloženja kako škodo. Zastavna pravica je vknjižena sploh samo za kavcijo do največ 300 gld., toženka je tožena le kot hipotekarna upnica in od nje ni moči zahtevati nič drugega, nego da položi kavcijo ali dovoli izvršilo z zastavno obremenjenim zemljiščem. Zamudne obresti bi pa neopravičeno razširile pravico zastavno. Tožitelj tudi ne more trpeti nikake škode, ako se odlaša položitev kavcije.

Na apelacijo toženke je višje dež. sodišče v Gradci z rzsodbo z dne 30. septembra 1891 št. 7624 predrugačilo prvosodno rzsodbo in povse ter brezpogojno odbilo tožbeno zahtevo ter toženki prisodilo stroške, vse iz naslednjih razlogov:

Tožba namerava realizovati stvarno, po vknjižbi kavcijske zaveze iz listine z dne 12. decembra 1889 ustanovljeno jamstvo proti toženki, kot pravni naslednici Janeza R., podelitelja kavcije. Zahteva je neutemeljena v tem, da se hoče to jamstvo razširiti takó, naj bi toženka kavcijo položila v gotovini. Po glasu zemljejknjižnega certifikata na listini A ad I. upisala se je pri posestvu vlož. št. 77, ad kat. obč. T. zastavna pravica za eventualne povračilne tirjatve Adolfa P. proti Antoniji R., natakariči na račun, do največ 300 gld. Iz tega upisa pa izvira le pravica, da se iz zastavljenega posestva dobi plačilo za tirjatve, katere obsega zavarovanje. Ni pa na tej podlogi govora o stvarnem jamstvu za takojšnjo položitev kavcije v gotovini in upis v knjigo tudi ne napotuje, da bi se takšno

jamstvo trdilo glede na naredbe v §-u 5. občnega zemlj. zakona. Res je v odgovoru na tožbo zapisan stavek, da se je Janez R. zavezal plačati 300 gld. kavcije in da za to tirjatev jamči zastavna pravica. A četudi bi hotel kdo reči, da je ta stavek pripoznanje stvarnega jamstva v obsegu, ki ga trdi tožitelj, tedaj bi to pripoznanje vendar bilo moči oceniti le v zvezi z nastopnimi ugovori, po katerih je tožitelj sam s svojim ravnanjem izgubil pravico do kavcije v gotovini. Po glasu kavcijske listine bila je glavna zaveza to, da obljubitelj kavcije jamči največ 300 gld., in v varnost tega zneska dovolila se je zastavnopravna vknjižba. Razun tega se je Janez R. zavezal, da bode 300 gld. kavcije v gotovini položil, in tako je seveda zastavno-pravno jamstvo iz posestva postalo brez predmeta. Janez R. pa gotovine ni položil. Za ta slučaj je bil tožitelj upravičen, da bi smel razmerje z Antonijo R. takoj razvezati in se za morebitne primankljaje plačati iz podeljene kavcije, ali pa, če mu ljubše, smel bi kavcijo v gotovini iztirjati sodnim pôtem. Iz pravnih, menični dolg per 368 gld. 49 kr. zadevajočih aktov, kateri so po predlogu tožitelja samega priloženi tej pravdi, izhaja, da je tožitelj, ko ni dobil niti kavcije niti svojega plačila, Antonijo R. izpustil iz službe. A tako je volil izmed svojih pravic in sedaj mu je le na izvoljo, da likviduje svoje odškodninske tirjatve in da v njih pokritje seže po jamstvu iz hipoteke, nikakor pa ne sme več zasledovati pravice, da se mu izroči kavcija v gotovini, pravice, katera je izginila po razvezanji obrtnega opravila. Tega ne premeni glede hipotečne zaveze toženkine niti rzsodba, izdana proti personalnemu dolžniku, niti uspeh menične pravde proti Antoniji R. in tako tudi ne gre, da bi se izjava toženke v izročilni pogodbi z dne 31. oktobra 1890 še bolj raztegnila, nego je to dopustno po vsebini listine A ad I. Zategadelj bilo je zahtevo tožiteljevo povse odbiti.

Revizijski pritožbi tožiteljevi je najvišje sodišče z odločbo z dne 29. decembra 1891 št. 14421 tako ugodilo, da je tožbeno zahtevo le začasno odbilo. Glede stroškov pa je potrdilo višjesodno rzsodbo in tudi spoznalo, da tožitelj trpi stroške svoje revizijske pritožbe sam.

Razlogi.

Po vsebini listine A ad I. prevzel je Janez R. popolno jamstvo največ do 300 gld. za vse primankljaje, škode iz računске

diference, katere utegnejo nastati iz krčmarjenja njegove hčeri Antonije R. V varnost te zaveze vključila se je za tožitelja zastavna pravica na zavezančevem, a sedaj toženkinem posestvu vlož. št. 77 kat. obč. T. in sicer je, kar kaže tožba, v ta način zavarovanja privolil tožitelj. Tako pa je le-tá popustil svojo, tudi v rečeni listnici dogovorjeno pravico, da sme zahtevati 300 gld. kavcije v gotovini. Ker je po bistvu podeljenja kavcije, da je tožitelj bil le upravičen zahtevati, naj se mu zavaruje kavcija na ta ali oni, v listini pogojeni način. Po zastavno-pravnem zavarovanju premenilo se je svojstvo in kakovost tožbene pravice tožiteljeve. Toženka, kot tačasna hipotekarna dolžnica, jamči torej z omenjenim zneskom tudi le za povračilne, iz krčmarjenja Antonije R. tožitelju v prid izhajajoče tirjatve in tožitelj mora po tem dokazati, da te tirjatve obstojajo, ako si hoče zanje plačila priskrbeti iz zastave. Tega pa ni dokazal. Zlasti ni moči smatrati računa, ki je priložen menični pravdi proti Antoniji R., da bi bile ž njim zadevne tirjatve likvidovane veljavno proti toženki. Kajti ta račun obsega tudi stavke, pri katerih je vprašanje, imajo li tako zvezo s krčmarjenjem Antonije R. A ne glede na to izpričuje zapisnik obravnave z dne 29. septembra 1890, da Antonija K. omenjenega računa ni pripoznala likvidnim, ker je zajedna uveljavljala kompenzacijske pravice za svoje, iz prezgodnje razveze obrtnega razmerja nastale odškodninske tirjatve. Višjesodno razsodbo, katera je tožbeno zahtevo odbila peremtorno, je torej bilo po razloženem smislu predrugачiti, a tožbeno zahtevo odbiti le za sedaj, ker tožitelju ni moč vzeti prilike, da si išče, dokazavši svoje povračilne tirjatve, zá-nje poplačila iz podeljene hipoteke. Ne pristoja pa tožitelju nikaka osebna tirjatvena pravica zoper toženko, ker le-ta po izročilni pogodbi D ad I., nastavši brez intervencije tožiteljeve, ni vstopila v nikako obligacijsko razmerje do tožitelja, niti ni prevzela osebne zaveze, da njemu kaj plača. Glede stroškov pa bilo je potrditi višjesodno razsodbo, ker se zagovor ter apelacija toženke zoper kondemnujočo prvosodno razsodbo opira najbolj na to, da tožitelj ni dokazal svojih povračilnih tirjatev proti Antoniji R., ker je torej toženka v poglavitnem zmagala. Prav tako je glede na to, da navedbe v revizijski pritožbi, hoteč popolno obnovitev prvosodne razsodbe, nikakor niso utemeljene, opravičeno soditi, da mora stroške v poglavitnem brezuspešnega pravnega leka svojega trpeti tožitelj sam.

c) Zaznamba lastninske tožbe po §-u 70. zemlj. zak.

V svoji tožbi trdil je J. D., da je priposestvoval nekatere parcele, ki so še v deželni zemljiški knjigi pripisane posestvu toženca dra. B-a v Pešti in da so po tem takem te parcele njegova lastnina, ter zahteval je, da naj toženec to prizna in mu dovoli odpis imenovanih parcel od svojega posestva. Prosil je tudi, da se naj ta tožba zaznamuje pri nasprotnikovem posestvu.

Deželno sodišče v Gradci je z odlokom z dne 27. okt. 1891, št. 29312 ukazalo tožencu, naj poda svoj odgovor v 90. dneh a. d. r., a odbilo je prošnjo glede zaznambe, ker tožitelj niti ne zahteva, naj se mu prizna stvarna pravica glede nasprotnikovega posestva, niti ne izpodbija nikake vknjižbe, ker po tem takem zaznamba tožbe glede na določbi §§ 61. in 71. zemlj. zak. ne bi bila upravičena in sicer tem manj, ker teh določeb ni smeti razširiti na druge podobne slučaje.

Tožitelj se je pritožil proti temu odloku.

Deželno sodišče v Gradci vzelo je z odlokom z dne 13. novembra 1891, št. 29987 tožiteljev rekurz na znanje ter izreklo, da ga bode predložilo višjemu deželnemu sodišču po preteklih 60 dneh (§ 127. zemlj. zak.).

Tudi proti temu odloku pritožil se je tožitelj.

Višje dež. sodišče je z ukazom z dne 23. decembra 1891, št. 12178 glede na to, da se je na dobo, ki je izrečena v §-u 127. zemlj. zak. v tem slučaju le ozirati v prid tožitelju, kateremu se je odrekla zahtevana zaznamba tožbe, ne pa v prid tožencu, kateri niti pravice ni imel, da bi se pritožil proti odloku z dne 27. nov. 1891, št. 29312 v tem pogledu, ker po tem takem ni povoda odložiti do preteklih 60 dni predložitve rekurza in je bila o času predložitve pritožbe tudi že pretekla doba 14 dni, v kateri bi se bil toženec smel pritožiti na ostali del odloka, dalje glede na to, da zahteva tožitelj v svoji tožbi priznanja lastninske pravice za nekatere, toženčevemu posestvu pripisane parcele, torej priznanja stvarne pravice zá-nje, da opira to svojo zahtevo, kakor tožba kaže, na 30letno priposestovanje ter je v takem slučaju po §-u 70. zemlj. zak. pač dopuščena zaznamba tožbe: ugodilo obema rekurzoma ter izločilo iz odloka z dne 13. novembra 1891, št. 29987 dodatek, da se bode rekurz proti odloku z dne 27. oktobra 1891, št. 29312 pred-

ložil šele po preteklih 60 dneh; tudi je izpremenilo odlok s 27. nov. 1891, št. 29312 v tem smislu, da se dovoli zahtevana zaznamba tožbe ter ukaže izvršitev. Naposled priznalo je višje sodišče tožitelju stroške obeh rekurzov, češ da jih je smatrati za pravdne stroške.

Dr. J. Hrašovec.

V. redna glavna skupščina društva „Pravnika“.

Dne 29. januarija t. l. imelo je društvo »Pravnik« svojo redno letno glavno skupščino, kateri je bil dnevni red naznanjen v zadnji številki našega lista. V hotelu »pri Slonu« sestalo se je ob 7. uri zvečer 22 društvenikov iz Ljubljane, odnosno z dežele.

I. Predsedoval je zborovanju in otvoril je načelnik g. dr. P a p e ž s posebnim ogovorom. Zahvalivši navzočne za prisotnost, nariše ob kratkem stalne smotre, katere je društvo dosegalo tudi v prošlem letu. Združevati slovenske pravnike za znanstveno delo, pripravljati pripomočke slovenskemu uradovanju: to je bil tudi v zadnji dóbi »Pravniku« namen. Sosebno je društvo sedaj dospelo do lepega gradiva za nemško-slovenski terminologijski slovar, katero je treba le še pomnožiti in urediti. To delo je društvo stalo dokaj izdatkov, a ker je velevažno in v obče potrebno, zato se je nadejati dejanske podpore od javnih stranij, kakeršno je že obljubil na pr. visoki deželni zbor kranjski. Dosedanje izkušnje uče, da to terminologijsko delo ne more tako hitro napredovati, kakor se je iz kraja mislilo. Treba je v to časa, treba preudarjanja, treba sploh posebnega programa. A društvu bodi neprestana ponosna skrb, da tu slovenski pravni znanosti in praksi gotovo podá trdno in jednotno jezikovno podlogo. Načelnik naglaša, da je »Pravnik« imel prošlo leto 170 društvenikov, nadalje da je odmrll odvetnik dr. Pitamic v Postojini, in poziva navzočne, naj se v znak sožalja dvignejo s sedežev. (Zgodi se.) Konečno prečita pismo, s katerim se dosedanji društveni odbornik g. dr. K a v č i č opravičuje, da ni mogel priti v skupščino; razlog da je smrt njegove soproge in iz tega razloga